

La tribuna

Conviure amb el llibre digital

Jorge Franganillo

Editorials i l'electrònica de consum estan unint forces per fomentar una nova manera de llegir. Proposen que el públic faci el bot del paper a la pantalla. L'edició de la Fira del Llibre de

Frankfurt que se celebra aquests dies té com a protagonistes els dispositius electrònics de lectura. El concepte és tan revolucionari que la notícia sobre l'arribada del llibre digital ha fet que alguns, amb esperit apocalíptic, ja vulguin escriure la nota necrològica: el llibre tradicional és mort, diuen.

El debat sobre la pressumpta mort del llibre de paper és una discussió recurrent, i sovint ha estat mancada d'arguments sòlids. Ja a finals del segle XIX, tot un corrent d'escriptors va presagiar que el llibre cauria en desús perquè havia arribat a mans de tothom. Mig segle després, l'èxit de la televisió va fonamentar les catastrofistes previsions del pensador Marshall McLuhan, que va afanyar-se a sacrificar la impremta en l'altar del progrés. Ara, la informàtica i les telecomunicacions qüestionen la modernitat del llibre, del qual fins i tot s'ha dit que és un fenomen històricament fràgil, condemnat a esdevenir un objecte de luxe o d'antiquari. La por a la mort del llibre imprès no és, per tant, un fenomen nou.

Però és fals el debat sobre la fi del llibre de paper. El màrqueting el fomenta deliberadament, tal vegada perquè no vol reconèixer que les diverses dimensions del llibre estan destinades a conviure. El concepte de llibre, confinat fins fa poc al món imprès, al món dels suports físics, s'ha ampliat com a resultat de diverses innovacions que ara permeten augmentar la difusió d'un text. Amb l'aparició dels llibres per a cecs, els audiollibres i els llibres digitals, ha calgut redefinir el llibre, que ja no es

pot considerar només com una obra formada per un grapat de fulls enquadernats.

Més que discutir sobre dos formats (llibre en paper, llibre digital), cal debatre sobre dos tipus de lectura. D'una banda, hi ha el que es podria anomenar la *lectura del pescador*: és lenta, pausada; és la lectura del gaudi plaent; és la lectura que mira d'arribar a la profunditat, que vol avançar lentament. És la manera de llegir que avui s'associa al llibre en paper. D'una altra banda, hi ha la *lectura del caçador*: és la que va a la caça d'una informació, és la lectura que recerca, que apunta en una direcció i després en una altra. És la lectura de superfície, gairebé instantània, que proposa l'electrònica.

Són dues possibilitats de lectura, però una no substitueix l'altra. Els llibres destinats a la consulta —enciclopèdies, diccionaris, etc.— es publicaran, cada vegada més, en suport digital. Els altres continuaran publicant-se en paper perquè, fins i tot quan estan disponibles per via electrònica, la majoria dels lectors els imprimeix per llegir-los, per raons ergonòmiques: és més còmode. Per tant, els diversos suports i les diverses formes de lectura conviuran d'una forma tan inevitable com enriquidora.

El plaer de llegir un clàssic de la literatura universal en una edició acurada no pot comparar-se amb la lectura en pantalla, ni la pantalla crea un vincle emocional tan intens com el vincle que un llibre de butxaca arriba a establir amb el lector. El llibre digital no pretén competir en aquests termes. Només aspira a oferir noves possibilitats per accedir al contingut, i aleshores el lector pot triar entre un format i l'altre segons la necessitat del

FOTO: IRIS MIRÓN

“El plaer de llegir un clàssic de la literatura en una edició acurada no pot comparar-se amb la lectura en pantalla”

moment. El llibre imprès es complementa amb les possibilitats del llibre digital, que pot transmetre el seu contingut a distància i de manera immediata.

En conseqüència, el paper no està amenaçat per la incursió del llibre digital, perquè continua presentant els continguts d'una manera més eficaç que els mitjans electrònics. El llibre

imprès és un «aparell» perfecte que ha estat sotmès a una depuració de més de cinc segles, durant els quals s'han afinat els seus mecanismes textuals. I estem tan acostumats a obrir les pàgines d'un llibre que ni tan sols ens n'adonem.

En canvi, els fabricants de dispositius electrònics s'esforcen per fer més còmodes els artefactes de lectura, que funcionen amb metàfores com ara «passar pàgina», i que tenen una forma rectangular que imita la del llibre imprès. Són similis que reproduïen l'experiència analògica, tal com és habitual quan una tecnologia està en fase embrionària. I les persones, sorpreses per la novetat, encara no ens hem acostumat a aquests aparells. Continuem més atents al contenidor, el mitjà, que al contingut, el missatge. Talment com en les primeres projeccions cinematogràfiques: quan els germans Lumière van estrenar la primera pel·lícula, el públic gairebé parava més atenció al projector que a la pantalla.

Més enllà de com evolucionin els suports en el futur, el més important és que aquests suports ens siguin útils ara. I que el llibre sigui més accessible, i estigui a l'abast de més persones, perquè hi pugui accedir qui abans no podia. Però la tecnologia digital també planteja reptes als lectors: ser un lector culte, actualment, implica saber utilitzar determinades eines que guarden poca relació amb el passat. I no n'hi ha prou amb disposar d'aparells informàtics i tenir una certa capacitat tecnològica. També és necessari adquirir la cultura suficient per entendre com funciona el format digital: cal saber com s'organitza la informació, com s'hi pot accedir, com s'interactua amb ella. I el propi camí, com en tot aprenentatge, és part de la recompensa.

Professor de la Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona